

Familie

HOOFDSTUK 3

De zoektocht naar uw familiegeschiedenis zal waarschijnlijk beginnen op internet, waar een enorme schat aan informatie te vinden is. Maar hoe vindt u daarin uw weg, wat kunt u precies met die gegevens doen en hoe gaat u vervolgens verder met uw onderzoek? Graag helpen we u op weg om het onderzoek naar uw ‘Groninger roots’ op een gestructureerde wijze op te zetten.

Wat u moet weten

Bij genealogie vormt het jaar 1811 een belangrijke scheidslijn. In dat jaar werd de burgerlijke stand ingevoerd, en kwam de registratie van de bevolking in handen van de overheid. Later kwam daar ook nog het bevolkingsregister bij. In 1811 werd bovendien het gebruik van familienamen verplicht gesteld; in oudere documenten staan deze nieuwe achternamen dus niet vermeld. De belangrijkste bronnen voor de periode vóór 1811 zijn de doop-, trouw- en begraafboeken (DTB).

Voor u begint

Verzamel bij uw familie alvast zoveel mogelijk schriftelijke en mondelinge informatie over uw voorouders. Houd er daarbij rekening mee dat met name de mondeling overgedragen gegevens ‘gekleurd’ kunnen zijn. De verzamelde informatie kunt u later aan de hand van de officiële bronnen controleren op haar juistheid.

Door uit te zoeken of er al iets is gepubliceerd over uw familie, kunt u zichzelf een hoop werk besparen. Zo bewaren wij in onze bibliotheek een uitgebreide collectie genealogische publicaties. In onze studiezaal vindt u de meeste reeds gepubliceerde genealogieën die betrekking hebben op Groningse families en een aantal landelijke en regionale tijdschriften op het gebied van familieonderzoek.

Het kan voorkomen dat iemand elders in het land bezig is met familieonderzoek naar (een deel van) de door u gezochte stamboom. Internet biedt veelal ook op dit vlak uitkomst, én de mogelijkheid om contact te leggen met andere genealogen.

Gepubliceerde genealogieën

De publicaties staan in de studiezaal in de kasten 49 t/m 52. Handige hulpmiddelen hierbij zijn:

- *Genealogische bibliografie van de provincie Groningen* - W.G. Doornbos, Groningen, 1995 (kast 52).
  - *Genealogisch Repertorium* - E.A. van Beresteyn, Den Haag, 1972 (2 delen met supplementen) (kast 52). Een overzicht van genealogieën die aanwezig zijn bij het Centraal Bureau voor Genealogie. Zie ook: www.cbg.nl.
- Andere nadere toegangen en bronbewerkingen in de studiezaal zijn:
- Boerderijenboeken; overzichten van boerderijen in een bepaald gebied, met gegevens over de geschiedenis van elk boerenbedrijf en de bewoners. Niet alle delen van de provincie zijn beschreven. Deze boeken staan bij de studiezaal-balie. Een overzicht vindt u op onze website.
  - *Lijst van indexen* (kast 13, plank 1): nadere toegangen, vooral naamindexen op tal van bronnen in de stad en de provincie Groningen (in de kasten 13 en 14).

Bepaal van te voren zo concreet mogelijk wat u wilt uitzoeken, zo voorkomt u dat uw onderzoek te veel uitdijt. Er bestaan verschillende vormen van familieonderzoek; meer informatie hierover vindt u op onze website.

Bedenk hoe u uw onderzoeksgegevens wilt vastleggen. U kunt de informatie natuurlijk op papier bijhouden, maar er bestaan ook computerprogramma's voor het verwerken van genealogische gegevens. Door u al in een vroeg stadium te oriënteren op de diverse computerprogramma's, kunt u wellicht later in uw onderzoek een stuk efficiënter te werk gaan. Advies en informatie over de verschillende programmatypen vindt u op de website van het Centraal Bureau voor Genealogie in Den Haag (<http://cbg.nl/kennis/basiskennis/digitaal-je-stamboom-bouwen/>).

Aan de slag

Het 'echte' werk, het opzetten van het genealogisch raamwerk, begint met het bijeenzoeken van gegevens uit de akten van de burgerlijke stand, de belangrijkste bron voor familieonderzoek na 1811. Dit kunt u grotendeels thuis doen, omdat alle openbare Groninger gegevens zijn te raadplegen op www.allegroningers.nl en bijna alle akten online bekeken en gedownload kunnen worden. U hoeft dus in principe geen beroep te doen op de originele akten of kopieën daarvan, zoals deze worden bewaard bij de betreffende gemeenten en bij de Groninger Archieven.

Hinderkien van der Sluis-Nijhof met drie van haar kinderen, v.l.n.r. Egbertien, Evert en Abel, Onstweddertange, ca. 1913. Foto T. Post, Winschoten, collectie RHC Groninger Archieven (818-11741)

Vóór 1811 zijn gegevens over doop, (onder)trouw en overlijden te vinden in de zogeheten Doop-, Trouw- en Begraafboeken (DTB) afkomstig uit de archieven van de verschillende kerkgemeenschappen (kerspels). Hoe verder u terug gaat in de tijd, hoe lastiger het onderzoek zal worden door de hiaten in het bronmateriaal en door de slechte leesbaarheid van stukken. U zult bovendien merken dat de schrijfwijze en het gebruik van namen veranderen naarmate u dieper in het verleden duikt. Vóór 1811 zijn er geen officiële familienamen; er worden zowel patroniemen (afleidingen van de voornaam van de vader) als hier en daar een 'echte' achternaam gebruikt. De gegevens uit alle DTB-boeken uit de hele provincie Groningen zijn te vinden op www.allegroningers.nl.

Behalve DTB-boeken hielden de protestantse kerken ook een administratie bij van alle mensen die volwaardig lid waren van hun gemeente, de zogeheten lidmaten. De lidmatenadministraties van de Nederlands-hervormde kerken buiten de stad van vóór 1811 zijn te raadplegen op www.lidmatengroningen.nl. De registraties van

Nederlands-hervormde lidmaten uit de stad Groningen en de lidmatenregistraties van doopsgezinden, lutheranen en Walen zijn op microfiche te raadplegen in de studiezaal, met behulp van de naamindexen in kast 13 en 14.

Een andere belangrijke bron voor familieonderzoek over de periode 1850-1938 is het bevolkingsregister. De originele registraties bevinden zich bij de verschillende gemeenten. Bij de Groninger Archieven is van de Groninger gemeenten het merendeel van de registers over de periode 1850-1900 op microfiche te bekijken.

In de overlijdensakten van burgerlijke stand zijn geen doodsoorzaken opgenomen, die vindt u in de zogeheten overlijdensbriefjes of overlijdensverklaringen. Sinds de Wet regelende de Uitoefening der Geneeskunst van 1865 moet een overlijden altijd formeel worden vastgesteld door een arts. Deze verklaart vervolgens op een standaardformulier of de overledene een natuurlijke dood is gestorven of door geweld om het leven is gekomen. Tot april 1956 werd hierop ook bij een natuurlijke dood de precieze doodsoorzaak aangegeven. Van sommige gemeenten zijn deze overlijdensbriefjes bewaard gebleven.

Een uitgebreide beschrijving van de akten van de burgerlijke stand, de DTB-boeken, de lidmatenregisters en het bevolkingsregister vindt u in hoofdstuk 9.

Verder zoeken op internet

Mogelijk vindt u niet alles wat u zoekt in de database van www.allegroningers.nl. Bijvoorbeeld omdat een geboorte, huwelijken of overlijden in een andere provincie plaatsvond. U kunt dan verder zoeken in de landelijke database www.wiewaswie.nl. Daarnaast stellen veel archiefdiensten, genealogische verenigingen en particuliere genealogen hun gegevens via internet beschikbaar. Zo kunt u direct op een familienaam zoeken op de homepage van het Centraal Bureau voor Genealogie (CBG) in Den Haag, www.cb.g.nl. Treffers verwijzen naar verschillende archiefbronnen die daar aanwezig zijn. Dit kan een bidprentje, familieadvertentie of dossier zijn, maar ook een verwijzing naar een publicatie of een lopend onderzoek met vermelding van contactinformatie van de betreffende onderzoeker.

De Nederlands Genealogische Vereniging (NGV) met al haar regionale afdelingen is de grootste genealogische vereniging die via haar website familiegegevens en allerlei praktische informatie toont. Zie www.ngv.nl.

Verder in de Groninger Archieven

Na het raadplegen van de genealogische archieven ontbreken er mogelijk nog gegevens of u wilt de gevonden informatie controleren. De volgende stap is dan ook de zoektocht naar andere bronnen. Bekijk welke mogelijkheden er zijn om verder te zoeken op basis van uw vondsten. Zijn er akten van koop en verkoop genoemd, zijn daar data of jaartallen bij bekend of te herleiden, is de familie vaak verhuisd en zo ja, kan dat samenhangen met verandering in onroerend goed-bezit? Of andersom: leidt een huwelijk of overlijden tot verhuizing en koop of verkoop van onroerend goed? De burgerlijke stand, het bevolkingsregister en de DTB-boeken zijn opgemaakt om de bevolkingsgegevens te registreren. Dit geldt niet voor de bronnen die u in dit stadium van uw onderzoek zult raadplegen. Die zijn opgemaakt met een ander doel en daardoor minder toegankelijk: ze geven geen overzicht van de hele bevolking en ze zijn niet op naam doorzoekbaar. Bekijk daarom per bron hoe deze is opgezet, voor welk gebied of welke groep mensen deze is opgezet en of de naam die u zoekt erin voor kan komen. U weet vooraf meestal niet of u iets vindt. Registers en stukken zult u vaak bladzijde voor bladzijde moeten doorkijken. Noteer daarbij steeds alle voorkomende naamvarianten.

'Neuten schaiten', Oosterparkwijk, Pasen 1957
Foto J.J. Folkers, collectie RHC Groninger Archieven (1785-9547)

Voor een klein deel van de stukken geldt dat u daarbinnen op een persoon kunt zoeken of dat u de stukken thuis via onze website kunt bekijken. Voor de meeste 'nadere toegangen' zult u echter een bezoekje moeten brengen aan onze studiezaal. De nadere toegangen zijn specifiek voor een bepaalde instelling gemaakt en dus toegespitst op het eigen werkgebied, zoals een kanton of arrondissement. In de *Lijst van dorpen en gehuchten* (zie studiezaal, kast 13 (index 29), 83 (plank 3) en 53) kunt u zien tot welk gebied de door u gezochte locatie in het verleden behoorde. Nadere toegangen kunnen voorkomen als bijlage in de inventaris, los in de studiezaal of als onderdeel van het archief. In dat laatste geval zijn ze vaak opgenomen achter de stukken waar ze bij horen (zie ook hoofdstuk 2).

Bronnen die vooral familierelaties en bezit betreffen zijn:

> **Memories van successie**

Vanaf 1806 werden memories van successie gemaakt in verband met de toen ingevoerde belasting op nalatenschappen. Ze zijn aanwezig tot ca. 1927. In de memories van successie vindt u een overzicht van geld en goederen van een overledene en een opgave van de erfgenamen. Als iemand geen of weinig bezit naliet, werd zo'n memorie niet gemaakt. Zie hoofdstuk 9 voor meer informatie.

> **Notariële akten**

Notarissen zijn in de provincie Groningen werkzaam sinds 1811. Deze archieven bevatten akten van koop en verkoop, van huwelijksvoorwaarden, testamenten en boedelscheidingen. Zie hoofdstuk 9 voor meer informatie.

> **Verzegelingen**

Vóór 1811 werden akten van koop en verkoop, van huwelijksvoorwaarden, testamenten en boedelscheidingen opgemaakt door de plaatselijke gerechten. Deze akten heten verzegelingen. Zie hoofdstuk 9 voor meer informatie.

> **Boedelinventarissen**

Deze stukken beschrijven de nalatenschap in onroerende en roerende goederen maar ook in baten en lasten van een persoon. Ze werden vooral opgemaakt om belangen van wezen en halfwezen te beschermen. Daarnaast werden boedelinventarissen gemaakt bij faillissementen of bij twijfel over het batig saldo van de nalatenschap. Zie hoofdstuk 9 voor meer informatie.

Tonko Modderman en Jacoba Cornelia Sara Boers en kinderen, 1827.
Schilderij S.B. Benavente, verblijfplaats onbekend. Foto P.B. Kramer, collectie RHC Groninger Archieven (1785-16558)

Vervolgonderzoek

Mogelijk bent u tijdens uw onderzoek op enkele interessante aspecten van uw familiehistorie gestuit die u verder wilt uitdiepen. Het vervolgonderzoek kan op allerlei manieren worden aangepakt. Hieronder enkele voorbeelden:

Een familie met weinig of geen bezit

- Diaconie (kerken)
- Armenzorg (burgerlijke gemeenten)
- Weeshuizen, armenhuizen (stad)
- Gedwongen verkopen
- Faillissementen - zie hoofdstuk 6

Beroep

- Boeren - zie hoofdstuk 5
- Middenstanders - zie hoofdstuk 6
- Varenden - zie hoofdstuk 7
- Militairen - zie hoofdstuk 8
- Boedelinventarissen - zie hoofdstuk 9
- Speciale registraties en literatuur (zoals bij dominees en schoolmeesters)
- zie hoofdstuk 10

Betrokken bij rechtszaken en/of gevangenisstraf

- Oud-rechterlijke archieven en de Hoge Justitie Kamer
- Gerechten en rechtbanken na 1811
- Gevangenis

Voogdij over (half)wezen

- Aanstelling van voogden
- Beëindiging van voogdij met afrekening (afkoop) bij meerderjarigheid
- Weeshuizen en diaconie
- Boedelinventarissen - zie hoofdstuk 9
- Administratie van boedels

De verdere aankleding

Als u uw genealogische gegevens compleet hebt, kunt u het onderzoek verder aankleden met bijvoorbeeld oud beeldmateriaal of met een beschrijving van de historische achtergrond. Hiervoor kunt u op allerlei plaatsen terecht: in literatuur over de geschiedenis van onze provincie, bij uw eigen familie, in de collectie van de Groninger Archieven (zie ook hoofdstuk 10) en bij gemeenten in de provincie. Via www.groningerarchievenet.nl is het mogelijk een flink aantal van de archieven van de Groninger gemeenten en van het waterschap Hunze en Aa's te doorzoeken. De stukken zelf zijn niet online te bekijken. De akten van de burgerlijke stand zijn in tweevoud opgemaakt, en zowel aanwezig bij de betreffende gemeente als bij de Groninger Archieven. Verder vullen de collecties elkaar aan; u vindt dus bij de gemeenten andere stukken en andere informatie dan bij de Groninger Archieven. Gemeenten in onze provincie bestaan pas sinds 1811 en hun archieven bevatten dus nauwelijks stukken van voor dat jaar. Alleen Groningen en Appingedam hebben een ouder stadsarchief.

Onderzoek bij de gemeentearchieven en bij het Waterschap Hunze en Aa's is slechts mogelijk op afspraak. Hiervoor kunt u contact opnemen met de beheerder van het archief in de desbetreffende gemeente. De benodigde namen, adressen en telefoonnummers vindt u eveneens op www.groningerarchievenet.nl.

Jan Evert Scholten en familie, Groningen, ca. 1895. Foto collectie RHC Groninger Archieven (1785-30313)

> Bronnenschema Familie

Gemeente Groningen

Burgerlijke stand na 1811

- > Kijk op www.allegroningers.nl (zie ook hoofdstuk 9).
- > Kijk op www.wiewaswie.nl voor geboorten, huwelijken en overlijdens buiten de provincie (zie ook hoofdstuk 9).
- > De huwelijksbijlagen van Groningen uit de periode 1811-1882 kunt u in de studiezaal raadplegen op microfilm (kast 57). De overige jaren en de huwelijksbijlagen uit Hoogkerk en Noorddijk kunt u in origineel aanvragen: toegangen 1634, 1639 en 1654.

Bevolkingsregister na 1811

- > **Bevolkingsregister, 1820-1920:** Een index op achternaam is te raadplegen op de computers in de studiezaal (carrousel B). De bevolkingsregisters zelf zijn gedigitaliseerd en beschikbaar via onze website (toegang 1399), met uitzondering van Noorddijk en Hoogkerk. Alle bevolkingsregisters van de gemeente Groningen zijn daarnaast ook beschikbaar op microfiche in de studiezaal (kasten 60-61, bovenste laden).
- > **Gezinskaarten stad Groningen, 1920-1938; Hoogkerk, 1913-1930; Noorddijk, 1922-1939:** Zijn te raadplegen op microfiche in de studiezaal (kast 59, lade 1).
- > **Persoonskaarten 1938-1994 en Persoonslijsten 1994-heden:** Deze zijn nog niet openbaar. Uittreksels zijn aan te vragen via het Centraal Bureau voor Genealogie in Den Haag www.cbg.nl.

DTB-gegevens vóór 1811

- > Kijk op www.allegroningers.nl (zie ook hoofdstuk 9).
- > Indien DTB-gegevens niet m.b.v. internet te achterhalen zijn, kunnen de volgende bronnen bij de Groninger Archieven u mogelijk verder helpen:
  - > **Verhuur lijklakens, 1749-1876**
Te raadplegen (met hiaten) op microfiche in de studiezaal (kast 59, lade 2). Index 136 (kast 13).
  - > **Inkomsten begrafenissen diaconie, 1796-1807**
Met naamindex. Te raadplegen op microfiche in de studiezaal (kast 59, lade 2).
  - > **Breukdodenlijsten, 1729-1793**
Dit zijn lijsten van doden voor wie een heffing werd betaald wegens het laat begraven. Te raadplegen op microfiche in de studiezaal (kast 59, lade 2). Index 164 (kast 13, plank 5).

- > Kijk op de landelijke database www.graftombe.nl voor genealogische gegevens van begraven personen.

Lidmaten vóór 1811

- > Te raadplegen op microfiche in de studiezaal (kast 59, lade 2). Indexen in kast 13 en 14.

Overlijdensbriefjes na 1811

- > Stad Groningen: voor de jaren 1867-1916 zie toegang 1399, inv.nrs. 6434-6462, 11128-11150; voor de jaren 1917-1979 zie toegang 1607, inv.nrs 700-796.
- > Hoogkerk: voor de jaren 1917-1968 zie toegang 1748, inv.nrs. 1382-1385.
- > Noorddijk: niet bewaard gebleven.

Overige gemeenten

Burgerlijke stand na 1811

- > Kijk op www.allegroningers.nl (zie ook hoofdstuk 9).
- > Kijk op www.wiewaswie.nl voor geboorten, huwelijken en overlijdens buiten de provincie (zie ook hoofdstuk 9).
- > De huwelijksbijlagen uit de periode 1811-1912 kunt u in de studiezaal raadplegen op microfilm (kasten 55-56). Zie ook de *Lijst van microfilm-cassettes burgerlijke stand provincie Groningen* bovenop die kasten. De huwelijksbijlagen uit de periode 1913-1942 kunt u in origineel aanvragen: toegangen 1620-1681. Zoek in onze website op <burgerlijke stand> gevolgd door de naam van de gemeente.

Bevolkingsregister na 1811

- > **Bevolkingsregister, 1820-1920:** Gedeeltelijk op microfiche (kasten 62-65), o.a. de periode 1900-1920 ontbreekt voor de meeste gemeenten. Zie hoofdstuk 9.
- > **Gezinskaarten, 1920-1938:** Deze worden bewaard bij de desbetreffende gemeente, zie www.groningerarchievenet.nl. De gezinskaarten van de gemeente Ten Boer worden bewaard bij de Groninger Archieven, zie toegang 2988, inv.nrs. 819-826.
- > **Persoonskaarten, 1938-1994 en Persoonslijsten, 1994-heden:** Deze zijn nog niet openbaar. Uittreksels zijn aan te vragen via het Centraal Bureau voor Genealogie in Den Haag www.cbg.nl.

DTB-gegevens vóór 1811

- > Kijk op www.allegroningers.nl (zie ook hoofdstuk 9).
- > Zoek in de registers van inkomsten van de diaconie in de archieven van de verschillende kerkelijke gemeenten.

> Kijk op de landelijke database www.graftombe.nl voor genealogische gegevens van begraven personen.

Lidmaten vóór 1811

- > Voor Nederlands-hervormden, zie www.lidmatengroningen.nl.
- > Voor doopgezinden, lutheranen en Walen: zie de indexen in kasten 13 en 14.

Overlijdensbriefjes

Zoek in het archief van de desbetreffende gemeente, zie www.groningerarchievet.nl. De overlijdensbriefjes van de gemeente Ten Boer zijn niet bewaard gebleven.

Overige bronnen

Als er nog gegevens ontbreken of om de gevonden gegevens te controleren, kunt u verder zoeken in de volgende bronnen:

Gepubliceerde genealogieën

Zie het kader op pag. 20.

Genealogische gegevens uit Ostfriesland

- > Genealogische gegevens van kerkgemeentes in Ostfriesland uit de 17e, 18e en 19e eeuw vindt u in de reeks *Ostfrieslands Ortssippenbücher* en *Die Emders Bürgerbücher* in onze bibliotheekcollectie.
- > De Verzameling Frans Olfers (toegang 869) bevat microfiches van de DTB-boeken van Emden en Oldersum.

Registers van naamsaanneming 1811-1812

Zie hoofdstuk 9.

Memories van successie 1806-1927

Zie hoofdstuk 9. De jaren 1812-1813 zijn niet bewaard gebleven.

Notariële akten 1811-ca. 1935

- > Stad Groningen: toegangen 1869-1878.
- > Overige gemeenten: toegangen 85-123.
Een overzicht van alle standplaatsen vindt u in de inleiding op toegang 85. Zie voor meer informatie hoofdstuk 9.

Verzegelingen vóór 1811

Stad Groningen:

> **Huwelijkscontracten, testamenten en boedelscheidingen 1601-1811:** (toegang 1534, inv. nrs. 3483-3934). De verzegelingen staan onder de oude aanduiding III ij op microfiches in de studiezaal (kast 6). Index 173 (kast 14). Index 174 (kast 14) biedt een extra nadere toegang op huwelijkscontracten en testamenten voor de periode 1668-1804.

> **Akten betreffende onroerend goed (vooral koop en verkoop) 1613-1811:** (toegang 1534, inv. nrs. 3935-4162). De verzegelingen staan onder de oude aanduiding III x op microfiches in de studiezaal (kast 6). Index 172 (kast 14). Overige plaatsen:

> **Huwelijkscontracten en andere verzegelingen** van Selwerd en Sappemeer (toegang 730), Oldambt (toegang 731) en Westerwolde (toegang 732) staan grotendeels als fotokopie in de studiezaal (kast 84-88). Van Hunsingo (toegang 734), Fivelingo (toegang 733) en Westerkwartier (toegang 735) bestaat weinig tot niets voor 1750. Protocollen met verzegelingen zijn voor een klein deel gescand en te bekijken op onze website. Op de huwelijkscontracten bestaan nadere toegangen op persoonsnaam:

- > 1750-1811: plaatselijke gerechten uit de hele provincie (m.u.v. de stad Groningen), index 108-109 (kast 83, plank 1)
- > 1700-1749: plaatselijke gerechten, voornamelijk uit Westerwolde en de beide Oldambten, index 513-549 (kast 83, plank 1)
- > 1613-1810: regio Fivelingo, index 301 (kast 14)

Voor meer informatie over verzegelingen zie hoofdstuk 9.

Boedelinventarissen

Vóór 1811: zie de bronnenschema's in hoofdstuk 4.

Na 1811: te vinden in memories van successie of via memories van successie in notariële archieven.

Voor meer informatie over boedelinventarissen zie hoofdstuk 9.

Verdere aankleding

- > Kijk voor beeldmateriaal op www.beeldbankgroningen.nl Zie voor meer informatie hoofdstuk 10.
- > Zoek naar literatuur in de bibliotheekcatalogus op onze website.